

Diàleg

AVUI+
Des del 1976
CORPORACIÓ CATALANA
DE COMUNICACIÓ S.L.

ANTONI CAMBREDÓ, President executiu
JOAN ODINA, Conseller delegat
ORIOL HUGUET, Director general
JOSEP PLANAS, Director financer
ESTHER CARALPS, Dir. de màrqueting i comunicació
PATRÍCIA TARRIDA, Cap de distribució
JOAN SERRA, Cap de sistemes

DE LA LLENGUA ESTÀNDARD
AL DIALECTE

Jaume Cabré

Escriptor. Membre de l'Institut
d'Estudis Catalans

Lo Cartanyà

Ara que hem aterrat a l'oasi polític de manera momentània, m'agradaria respondre algunes crítiques que ha rebut aquesta *sitcom*, amb el benentès que només vull entrar en l'aspecte sociolingüístic i no en l'artístic. És bo, que s'usi una variant dialectal concreta en una sèrie? Jo giraria la pregunta: per què ha de ser dolent? Perquè fa riure i sembla que s'estiguin rient dels balaguerins? Home, la *sitcom* en qüestió és d'un humor estripat, exagerat, passat de rosca. També ho era *Plats bruts* i a ningú, que jo sàpiga, se li va acudir de dir que se'n reien del dialecte barceloní. Vejam: l'altre dia un il·lustre balaguerí, en Francesc Puigpelat, aplaudia la iniciativa i jo ara m'hi sumo. És bo que fem servir el registre estandarditzat de la llengua; però cadascú l'usará a partir de la seva procedència dialectal. Un telenotícies portat per en Caelles és tan estàndard com un de portat pel Xavi Coral. I el *Temps* d'en Nadal és tan estàndard com el de Mònica López. Però una altra cosa és la parla no estandarditzada, el registre col·loquial. Que jo sàpiga, Xavier Bertran, que és un actor d'una vis còmica espaterrant, no és occidental; el vaig tenir d'alumne en un institut de Terrassa i m'imagino que és terrassenc; però és que també l'hem pogut veure fent lo ruc imitant un cantautor mallorquí que nomia Bibiloni. Bertran té una traça magistral per imitar els deixos diferents de la llengua; per mi, això és riquesa. Estic convençut que faria un magnífic individu del Cabanyal. O del Carxe. Saben que al Carxe, zona murciana de parla catalana, els mateixos habitants en reivindiquen la parla? També podria imitar el bellíssim català de Vila-real o de Benassal. Res d'això no fóra negatiu: és bo que se sentin tots els parlars de la llengua. Allò que fa angúnia a alguns, i ho entenc, és que el suport en el qual es presenta lo Cartanyà és de *sitcom*, és de gènere còmic i a més, molt estripat. Però fixem-nos que el personatge més estripat de la sèrie és lo Bardagí, un individu *da Barna, un perfecta imbècil ca parla amb las as i diu ca, fort, tui, com us astimu*, i cap barceloní no se sent al·ludit o si més no molest. És cert que el producte final no és perfecte: al costat dels que el claven, hi ha actors que parlen un occidental força discutible.

PENSO QUE ENS HEM DE DESACOMPLEXAR i tenir els criteris clars. Tota llengua necessita una estandardització; però ens podem permetre de fer sentir tots els deixos, sabent sempre que l'ús dialectal i el registre lingüístic es corresponen a la situació. Crec que és l'inefable Chomsky que afirma que la diferència última entre llengua i dialecte és que llengua és aquell dialecte que té un exèrcit al darrere. És una afirmació que fa rumiar perquè al final són raons polítiques les que fan dir que txec i eslovac són diferents; que croat i serbi són diferents perquè amb els anys i molta voluntat ho acabem essent. Vull dir que al marge de la necessitat de tenir una llengua estàndard, hem de saber que la gent, a sa casa, parla com parla i que, excepte qui per raó de feina o de formació s'adapta sempre a l'estàndard, tothom fa servir diversos registres: quan és a casa, quan és al poble, quan és al barri, quan és a la feina, quan parla amb hisenda, quan parla en públic i depèn de quin públic. Sovint no som conscients que canviem el registre; ho fem de manera instintiva. Doncs bé:

“Vejam: l'altre dia un il·lustre balaguerí, en Francesc Puigpelat, aplaudia la iniciativa i jo ara m'hi sumo”

a part d'un registre de maneres de parlar, de més col·loquials a més cultes, també tenim el registre dialectal propi. La llengua és aquest miracle: la llengua conté la capacitat camaleònica i sinuosa d'adaptació de la forma expressiva al moment; ella sola ja és vida: és la concreció que tota una comunitat té de veure i pensar la realitat que l'envolta. Poca broma: tota llengua cal que sigui conservada; no podem deixar morir cap llengua encara que sigui un idioma parlat per pocs centenars de persones. En aquest sentit no hi ha llengües cultes i llengües incultes: tota llengua re-

JAUME BATLLE

flecteix una cosmovisió i una cultura. El que ens sol passar és que estem avesats a mirar les altres llengües des de les coordenades de la nostra pròpia cultura que casualment és la bona. I si en aquella llengua ningú no hi ha confegit hexàmetres, ja ens pensem que és de segona divisió. Els esquimals inuits no fan servir l'hexàmetre ni el decasil·lab, però tenen vint maneres diferents de referir-se al color blanc. El problema d'aquest poble tan subtil que té una llengua capaç d'expressar la finesa de la seva percepció cromàtica no és que no tingui hexàmetres al seu currículum sinó que la seva llengua ancestral sigui substituïda per l'anglès.

PENSO QUE ÉS BO QUE EL CARTANYÀ continuï fent lo passerell a TV3, que es passi de voltes com vulgui i que l'inefable Bardagí sigui sostenible, transversal, mestís i plural. Aquesta sèrie no atempta contra la llengua ni menysprea la parla; per alguns pot atemptar contra el bon gust, però aquest no és el tema. El menyspreu a la llengua fóra parlar-la malament, castellanitzar-la, o passar-se al castellà quan l'interlocutor el fa servir. Però fer servir una forma dialectal és menyspreu? Tots parlem un dialecte, més acostat a l'estàndard o menys. O és que l'únic dialecte permès fóra el barceloní? Pensem que una cosa que ha ajudat a fer gran l'obra de Jesús Moncada ha estat la seva manera d'ensenyar-nos com sona i s'articula el mequinençà. Universalisme i provincianisme són termes d'un altre debat, no d'aquest.

EN SÍNTESI

ZP no
inverteix
a
Catalunya

Marçal
Sintes

Aquest i els altres diaris han publicat una informació que hauria d'haver desfermat un escàndol colossal. Em refereixo a les denúncies formulades per la Cambra de Comerç de Barcelona i per Foment del Treball després d'analitzar el projecte de pressupostos de l'Estat per a l'any que ve. Miquel Valls, president de la Cambra, ha assenyalat que la inversió del govern de Zapatero a Catalunya prevista per al 2006 és inferior no sols al percentatge del PIB sinó també de població de Catalunya, i se situa en un esquit 14,5 per cent, la cota més baixa dels últims cinc pressupostos (tres d'ells amb majoria absoluta del PP). A més, ha recalcat, des del 1981 la inversió estatal s'ha situat sempre per sota tant de la proporció del PIB (prop del 19 per cent) com de població (prop del 16) que Catalunya aporta a Espanya, excepte, en aquest últim cas, el 2003, quan la inversió va superar la població de dues dècimes. I després hi ha qui s'atreveix a parlar de privilegis i de catalans rapinyaires! Si a això hi afegim que, segons el balanç que inclouen els mateixos pressupostos, el 2005 només s'executaran a Catalunya el 76,3 per cent de les obres (a la Comunitat de Madrid se superarà el previst: 101,8 per cent), el panorama resulta indignant. No cal dir que una economia en la qual no s'inverteix, o que inverteix, com és el cas, escandalosament per sota del seu ritme de creixement (del PIB) i, per tant, del que li caldria per mantenir aquest creixement, va acumulant un last cada vegada més pesant. Un last que obliga el país a un important i sostingut sobreesforç per intentar no aturar-se, que aquest és el perill que afrontem.